

Prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik,
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja dysertacji doktorskiej mgr Iwony Murawskiej: *Strategie uczniowskie w szkołach o zróżnicowanym potencjale edukacyjnym* (ss. 287), napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Beaty Przyborowskiej, na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Wśród opublikowanych prac z obszaru dotyczącego funkcjonowania uczniów w przestrzeni szkoły wciąż jeszcze istnieją obszary w polskiej pedagogice nie do końca zbadane; tym bardziej doceniam fakt, iż recenzowany przeze mnie doktorat magister Iwony Murawskiej wpisuje się w tak fascynującą poznawczo problematykę społeczną i pedagogiczną. Przy czym Autorka podejmuje kwestie dotąd nie analizowane w polskich naukach o edukacji - badając strukturę społeczności uczniowskiej w kontekście sposobów adaptacji do roli ucznia i szkoły. Już więc choćby w związku z tym faktem jej doktorat jest nowatorski.

W jaki sposób autorka poradziła sobie trudnym zadaniem, które przed sobą postawiła? Stwierdzam jednoznacznie, że recenzowany doktorat stoi na bardzo wysokim poziomie merytorycznym zarówno w swojej warstwie teoretycznej, jak i badawczej. Nie ulega też dla mnie wątpliwości, że w swojej rozprawie mgr Iwona Murawska bardzo swobodnie porusza się po poszczególnych zagadnieniach, wykazując duży potencjał intelektualny w zakresie prowadzenia dyskursu naukowego oraz konstruowania narracji i prowadzenia badań. Jest badaczką świadomą, dojrzałą, unikającą w swojej pracy jakiegokolwiek dydaktyzmu i moralizatorstwa, otwierającą przed czytelnikiem nowe przestrzenie naukowej dyskusji.

Recenzowany doktorat liczy 287 stron i składa się z siedmiu rozdziałów, bibliografii

i aneksu. Struktura rozdziałów jest logiczna i tworzy spójną całość; nie mam w tej kwestii żadnych zastrzeżeń.

Rozdział I zatytułowany: *Szkoła jako system społeczno- kulturowy i organizacja* został podzielony na cztery części - odnoszące się do szkoły jako części świata społecznego, świata kultury i świata organizacji. Stanowi on znakomite wprowadzenie w problematykę rozprawy i zawiera pogłębioną rekonstrukcję dyskursów dotyczących społecznego rodowodu szkoły oraz jej roli socjalizacyjnej. Następnie Autorka dokonuje udanej próby opisanie instytucjonalnego wymiaru szkoły oraz jej roli społeczno-zadaniowej. Rozdział ten pełni ważną rolę w całej pracy.

W rozdziale drugim mgr Iwona Murawska analizuje instytucjonalne i organizacyjne mierniki jakości pracy szkoły. W sposób poprawny merytorycznie omawia w nim kwestie monitorowania jakości pracy szkoły i edukacyjnej wartości dodanej. W tym rozdziale dokonuje także interesującego podziału szkół ze względu na to ostatnie kryterium na: neutralne, wspierające, sukcesu, wymagające pomocy oraz niewykorzystanych możliwości. Rozważania zawarte w tym rozdziale oceniam bardzo wysoko.

Rozdział III poświęcony jest omówieniu okresu dorastania, także w przestrzeni środowiska szkolnego. Świadczy on o erudycji Autorki, która w sposób umiejętny zestawia ze sobą i porównuje ustalenia różnych Autorów w tym zakresie, przy czym potrafi zachować krytyczny dystans do omawianych koncepcji i teorii. Poziom prowadzonych przez mgr Iwonę Murawską narracji jest bardzo wysoki.

W rozdziale IV mamy do czynienia ze znakomitą analizą kluczowej dla dysertacji kategorii, jaką jest uczniowska strategia adaptacji. Tu mgr Iwona Murawska definiuje pojęcie strategii, zwracając jednocześnie uwagę na pewne niedostatki dotychczasowych ujęć teoretycznych, co prowadzi Autorkę do adaptacji w sposób krytyczny myśli G. Turnera i R.K. Mertona. Jako podstawę teoretyczną swoich badań doktorantka słusznie przyjmuje teorię typów przystosowania społecznego Roberta K. Mertona. W rozdziale tym mamy także do czynienia z udaną próbą klasyfikacji strategii uczniowskich w oparciu o przegląd badań dotyczących adaptacji do roli ucznia. Treść tego rozdziału potwierdza wysokie kompetencje Autorki do prowadzenia dyskursu naukowego.

Rozdział V zawiera prezentację podstaw metodologicznych przeprowadzonych w dysertacji badań. Ta część napisana jest w sposób nie budzący żadnych zastrzeżeń. Widać tu wyraźnie wysoką świadomość metodologiczną doktorantki. Mgr Iwona Murawska wskazuje nie tylko na wybrane przez siebie strategie badawcze, ale prowadzi czytelnika przez kolejne etapy procesu badawczego, pokazując dylematy jakie jej towarzyszyły.

Problem badawczy sformułowany przez Autorkę dysertacji przybrał postać dwóch trafnie postawionych pytań:

Jakie strategie przystosowania stosują gimnazjaliści wobec szkoły i roli ucznia w szkołach o zróżnicowanym potencjale edukacyjnym?

Jakie są różnice w średnich wynikach skali mierzącej strategię uczniowskie pomiędzy szkołami o zróżnicowanym potencjale edukacyjnym?

Autorka potrafiła w sposób merytoryczny odpowiedzieć na te pytania, wykorzystując przy tym w drugiej części pracy kategorie i pojęcia wprowadzone w części pierwszej dysertacji.

Na podkreślenie zasługuje ogrom pracy, jaki mgr Iwona Murawska włożyła w przeprowadzenie badań, szczególnie, że wykorzystwała ona szereg metod oraz technik badawczych. W badaniach zastosowała ona podejście zarówno ilościowe, jak i jakościowe, o charakterze diagnostyczno-oceniającym. Jednym z zastosowanych narzędzi był autorski kwestionariusz – skala do mierzenia strategii uczniowskich. W badaniach jakościowych doktorantka posłużyła się semantyczną analizą treści.

Autorka, co zasługuje na podkreślenie, przeanalizowała materiał badawczy uzyskany w celowo dobranych 14 szkołach województwa kujawsko-pomorskiego, wśród 656 uczniów. Warto również dodać, że wszystkie badania wykonała samodzielnie oraz przeprowadziła badania pilotażowe na grupie 179 uczniów.

Rozdział VI zatytułowany *Wyniki badań własnych* poświęcony jest rekonstrukcji badanego zjawiska w oparciu o uzyskane w trakcie przeprowadzonych badań dane. Autorka rozpoczyna od przedstawienia danych o charakterze ilościowym, którym towarzyszy komentarz i udana próba interpretacji. Ilościowe badania empiryczne i ich opracowanie statystyczne spełniają wszystkie rygory poprawności metodologicznej. Uważam, iż ta, obszerna część pracy została napisana bardzo dobrze, a sformułowane w

niej wnioski są logiczne i merytorycznie uzasadnione. Akceptuję analizę danych o charakterze jakościowym chociaż można byłoby ją wzbogacić o szersze konteksty teoretyczne.

Należy podkreślić, iż mgr Iwona Murawska jawi się w tym rozdziale jako refleksyjny naukowiec, który stawia pytania o trafność przeprowadzonych analiz, zawsze przy tym podkreślając wielowymiarowość omawianych zjawisk. Analiza uzyskanych rezultatów badań jest bardzo uporządkowana, a Autorka znakomicie panuje nad zgromadzonym materiałem empirycznym. W tym fragmencie oraz w dalszej części pracy poświęconej analizie badań mamy również do czynienia z odniesieniem własnych konstatacji do interpretacji innych autorów, co oceniam bardzo pozytywnie. Analizy magister Iwony Murawskiej są uporządkowane i podporządkowane regułom logicznie uargumentowanej narracji naukowej.

Rozdział VII zawiera wnioski i refleksje przydatne dla praktyki edukacyjnej. Stanowi on udane zakończenie pracy, w którym autorka raz jeszcze, w sposób syntetyczny porządkuje najważniejsze konstatacje z badań i odnosi je do praktyki edukacyjnej.

Rozprawa doktorska mgr Iwony Murawskiej dostarcza wglądu w jej tożsamość młodego naukowca. Mogę z pełną satysfakcją stwierdzić, że cechuje ją rzetelność naukowa, precyzja prowadzenia wywodu, dociekliwość i ciekawość poznawcza, refleksyjność, umiejętność diagnozy oraz zdolności analityczne.

Autorka pisze bardzo dobrym stylem konstruującym refleksyjną ale i dynamiczną narrację. Mgr Iwona Murawska pisze przy tym w sposób komunikatywny. Ten styl pisarski sprawia, że pracę czyta się z dużym zainteresowaniem, że czytelnik się nie nudzi i rodzi się w nim pragnienie by podążać za tekstem.

Wartości badań przeprowadzonych przez autorkę oraz poziom ich analiz nie daje podstaw do sformułowania uwag o charakterze krytycznym. Jedynym moim postulatem, wynikającym z moich zainteresowań naukowych, byłoby uwzględnienie w badaniach tej zmiennej, jaką jest płeć.

W ostatecznej konkluzji stwierdzam, że problem podjęty przez mgr Iwonę Murawską w recenzowanej pracy jest problemem oryginalnym i wartościowym dla nauk o edukacji. Autorka swobodnie porusza się po podejmowanych problemach. Trzeba podkreślić, iż erudycyjnie wykorzystwała bogatą literaturę przedmiotu, a jej

analizy świadczą o tym, że jest autorką świadomą i dojrzałą oraz prowadzi dyskurs naukowy w sposób poprawny merytorycznie. Ponadto, w sposób nie budzący zastrzeżeń zaprojektowała ona oraz przeprowadziła badania empiryczne, a następnie poprawnie zinterpretowała uzyskane wyniki. Zarówno sformułowane przez mgr Iwonę Murawską uogólnienia i tezy są zasadne w świetle przeprowadzonych przez nią badań, jak i w kontekście współczesnej wiedzy z zakresu nauk o edukacji. Trudno też nie dostrzec, że przedmiotowa dysertacja rzuca nowe światło na problem strategii uczniowskich, co może stanowić dobrą podstawę do projektowania działań o charakterze pedagogicznym mających na celu zmianę rzeczywistości szkolnej. W tym kontekście doktorat mgr Iwony Murawskiej ma charakter aplikacyjny. Na zakończenie pragnę stwierdzić, iż recenzowana rozprawa spełnia wszystkie wymagania ustawy o stopniach i tytułach naukowych, w związku z tym wnoszę o dopuszczenie mgr Iwony Murawskiej do publicznej obrony pracy doktorskiej.

Agnieszka Gromkowska-Melosik

Poznań, 27 sierpnia 2017